

به نام خدا

گامهای موفقیت در پرتو قرآن

گام پنجم: محبت

سید محمد صادق موحد

دانشکده فیزیک - دانشگاه شهید بهشتی

پژوهشکده نجوم - پژوهشگاه دانشهای بنیادی (IPM)

www.smovahed.ir

منابع

کتاب گامهای موفقیت در پرتو قرآن
اثر: دکتر محمدعلی انصاری

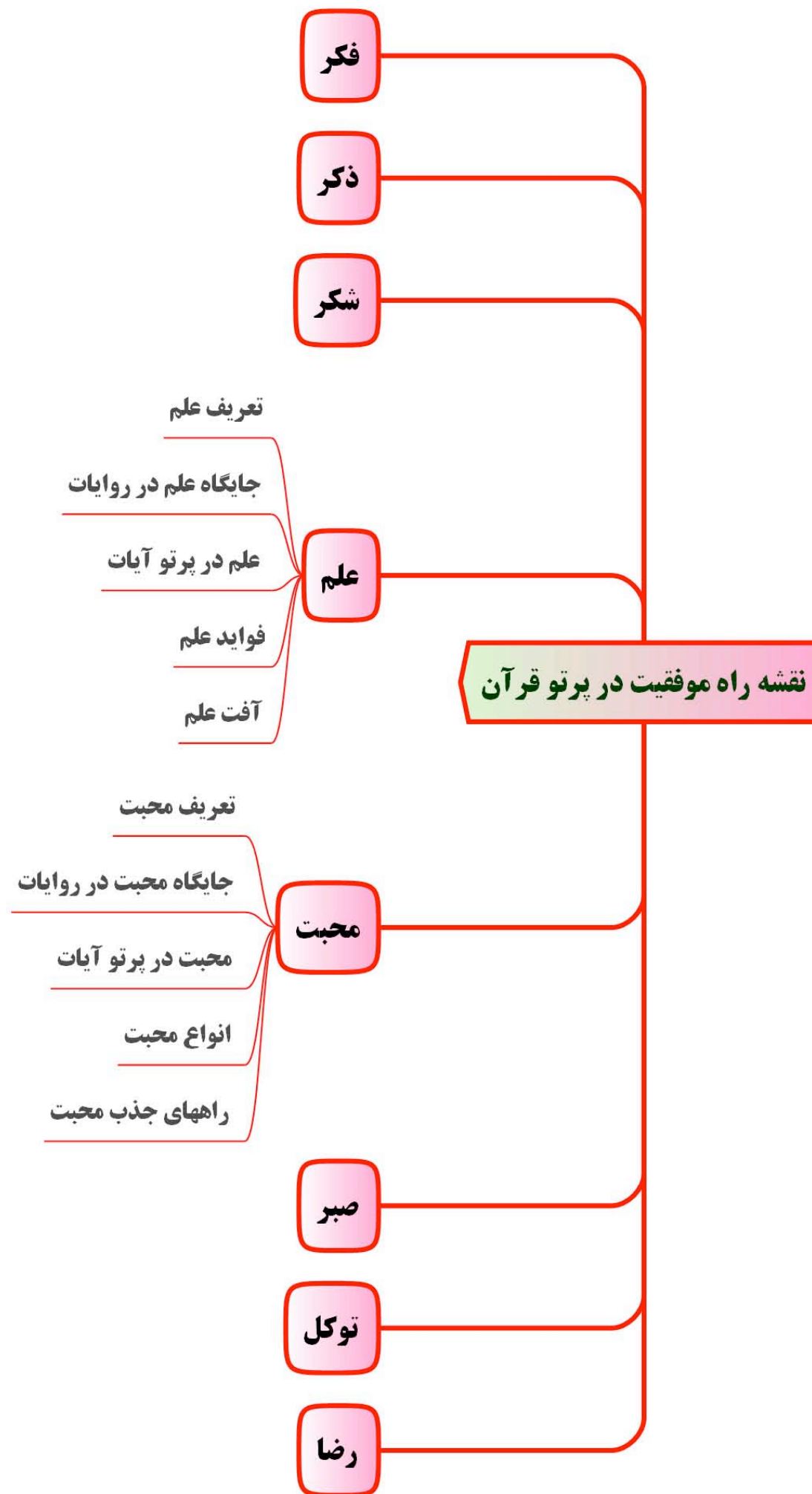
فهرست

- (۱) نقشه راه موفقیت در پرتو قرآن
- (۲) خلاصه مبحث قبل
- (۳) تعریف محبت
- (۴) محبت در روایات
- (۵) محبت در پرتو آیات قرآن
- (۶) انواع محبت
- (۷) راههای جذب محبت

(۸) راههای جذب محبت

نقشه راه

فکر

ذکر

شکر

علم

تعریف علم

جایگاه علم در روایات

علم در پرتو آیات

فواید علم

آفت علم

محبت

تعریف محبت

جایگاه محبت در روایات

محبت در پرتو آیات

انواع محبت

راههای جذب محبت

صبر

توکل

رضا

نقشه راه موفقیت در پرتو قرآن

تعریف علم

(۱) لغویون علم را ضد جهل می دانند

(۲) ادراک مطلق یا حصول صور اشیاء نزد عقل

(۳) وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿31﴾

و [خدا] همه [معانی] نامها را به آدم آموخت سپس آنها را بر فرشتگان عرضه نمود و فرمود اگر راست مگویید از اسامی اینها به من خبر دهید (31)

بقره

ویژگیهای علم

(۱) علم زیر ساخت معرفت توحیدی است

(۲) از منظر قرآن دارای این ویژگی است که انسان را به خدا و

اهداف موجودی خود و خلقت نزدیک کند

خلاصه جلسه قبل

جایگاه علم در روایات

خلاصه جلسه قبل

- (۱) اصول کافی جلد ۱ ص ۳۴ از پیامبر
- (۲) بحار الانوار جلد ۱ ص ۲۰۳ نصیحت پیامبر به ابوذر
- (۳) پیامبر فرمود عالم و دانشمندی که جامعه از علم او استفاده می کند از هفتاد هزار عابد فضیلت و ارزش بیشتری دارد
(اصول کافی جلد ۱ صفحه ۳۳)

جایگاه علم در پرتو آیات

- (۱) علم تحفه الهی
  - (۲) پیوند علم و ادب
  - (۳) علم معیار بزرگی و رهبری
  - (۴) علم معیار تبعیت و پیروی
  - (۵) پیوند علم و هدایت
  - (۶) علم معیار تفاضل میان انسانها
- سوره بقره
سوره جمعه
سوره بقره
سوره اسراء
سوره مریم
سوره حجرات

مقدمه

پنجمین گام جایگاه محبت و عشق در پرتو آیات قرآن است.

این قدمی مشکل و شیرین و در عین حال بسیار لغزنده است

تعریف محبت

(۱) لغویون گویند انجذاب النفس نحو الشئ یعنی کشش و تمایل آدمی از درون به چیزی را حب گویند.

جالب تر از معنای لغوی ریشه هایی است که اهل لغت برای واژه محبت بازگو می کنند

(۲) عده ای معتقدند که کلمه حُب از ماده حَبِ النبات گرفته شده است

(۳) عده ای گویند که از ماده حباب الماء

(۴) یا از ماده حب الاسنان به معنای سفیدی دندان گرفته شده است

(۵) اولین وادی در فنا محبت است

(۶) از مصباح الهدایه آمده است: بدان بنای جمله احوال عالیه بر

محبت است. همان که بنای جمله مقامات شریفه بر توبه است. محبت

میل باطن به عالم جمال است و آن بر دو گونه است: محبت عام یعنی

میل قلب به مطالعه جمال صفات خداوندی و محبت خاص یعنی میل

روح به مشاهده جمال ذات است.

محبت در پرتو روایات

(۱) حدیثی از پیامبر (ص) آمده است:

پروردگارا! محبت خودت و محبت آن کسی که تو را دوست دارد و محبت به چیزی که من را به محبت تو نزدیک می کند را نصیب من کن و آن را برای من محبوبتر از جان و نزدیکانم و گواراتر از آب خنک قرار بده (میزان الحکمه ج ۲ ص ۲۱۴)

یا در اصول کافی ج ۲ ص ۸۳ آمده است:

با فضیلت ترین مردم کسی است که با عبادت عشق ورزی می کند به گونه ای که آن را در آغوش می گیرد. شوق عبادت را در جانش فرو میبرد جسمش به محبت پیوند می خورد اوقاتش را به آن اختصاص می دهد چنین کسی که توانسته به کیمیای عشق و محبت دست آویزد دیگر در بند آن نیست که چه حالتی داشته باشد خوش یا سرمست باشد یا ناخوش و افسرده

در اصول کافی ج ۳ ص ۱۳۴ : کسی که دیدار خدا را دوست دارد خداوند دیدار او را دوست دارد

(۲) از حضرت امیر در بحارالانوار ج ۶۷ ص ۲۳ آمده: محبت خداوند آتشی است که بر هیچ امری نمی گذرد مگر آتش در آن می افکند.

مراحل محبت از دید عارفان

(۱) مرحله حب من الله الى الله: اولین گام محبت از خدا به خداست

(۲) حب من الله الى المخلوق :

در ازل پرتو حسنت به تجلی دم زد عشق پیدا شد و آتش به همه عالم زد

(۳) حب من الخلق الى الخلق

(۴) حب من الخلق الى الله

عشق

(۱) لغویون گویند عشق از ماده عَشَقَ و عشیق می آید.

خاک دل آنروز که می بیختند   شبنمی از عشق در او ریختند

دل که از این قطره؛ غم اندود بود   بود کبابی که نمک سود بود

هرچه گویم عشق را شرح و بیان   چون به عشق آیم خجل باشم از آن

(۲) علی رغم معنای دلنواز عشق این کلمه یکبار هم در قرآن نیامده است حتی

میزان استفاده این کلمه در احادیث پیامبر نیز بسیار کمتر از ائمه است

دلیل آن به سابقه کاربرد این کلمه قبل از نزول وحی است

اما به جای آن در قرآن کلمه ؛وَدَّ؛ و ؛مودت؛ آمده است.

س

مودت

(۱) در قرآن واژه مودت به جای عشق به کار رفته است.

(۲) مودت به محبتی گویند که مسولیت آور است

(۳) مودت محبتی است که باید ابراز شود. سوره صافات ایه ۱۰۳ و ۱۰۴

(۴) مودت محبتی برای حقیقت خود محبوب است نه امور جانبی آن

جایگاه محبت در پرتو آیات

فصل اول: جایگاه و آثار محبت

فصل دوم: انواع محبت

- محبت حقیقی

- محبت مجازی

فصل اول جایگاه و آثار محبت

(۱) محبت سنگ محک ایمان یا عیار سنجی

وَمَنْ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يُرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿165﴾ بقره

و برخی از مردم در برابر خدا همانندهایی [برای او] برمی گزینند و آنها را چون دوستی خدا دوست مدارند ولی کسانی که ایمان آورده اند به خدا محبت بیشتری دارند کسانی که [با برگزیدن بتها به خود] ستم نموده اند اگر می دانستند هنگامی که عذاب را مشاهده کنند تمام نیرو[ها] از آن خداست و خدا سخت کیفر است (165)

(۲) محبت جان و روح ایمان

وَأَعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبِيبٌ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانَ وَزِينَةً فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَهُ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿7﴾ حجرات

و بدانید که پیامبر خدا در میان شماست اگر در بسیاری از کارها از [رای و میل] شما پیروی کند قطعاً دچار زحمت مشوید لیکن خدا ایمان را برای شما دوست داشتنی گردانید و آن را در دلهای شما بیاراست و کفر و پلیدکاری و سرکشی را در نظرتان ناخوشایند ساخت آنان [که چنیناند] رهیافتگانند (7)

۳) محبت معیار گزینش الهی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ
يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿54﴾ مائده

ای کسانی که ایمان آورده اید هر کس از شما از دین خود برگردد
به زودی خدا گروهی [دیگر] را می آورد که آنان را دوست می دارد
و آنان [نیز] او را دوست دارند [اینان] با مؤمنان فروتن [و] بر
کافران سرفرازند در راه خدا جهاد می کنند و از سرزنش هیچ
ملامتگری نمی ترسند این فضل خداست آن را به هر که بخواهد می
دهد و خدا گشایشگر داناست (54)

روابط بین خدا و انسانها متفاوت است:

(۱) رابطه خالقیت

(۲) رابطه رازقیت

(۳) رابطه هدایت

(۴) رابطه عبادت

(۵) رابطه حبیب و محب

و حضرت امیر می فرماید: خدایا نه بهشت و نه جهنم علت عبادت من نیست بلکه من تو را برای ذات خودت بندگی و عبادت میکنم و تنها تو را برای تو می خواهم

(۴) محبت فراتر از تبعیت

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿31﴾ ال عمران ۳۱

بگو اگر خدا را دوست دارید از من پیروی کنید تا خدا دوستتان بدارد و گناهان شما را بر شما ببخشد و خداوند آمرزنده مهربان است (31)

(۵) محبت واقعی اجر رسالت نبوی

ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَأَسْأَلَنَّكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَلْمُدَّةَ فِي الْقُرْبَى وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿23﴾ شوری

این همان [پاداشی] است که خدا بندگان خود را که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده‌اند [بدان] مرزده داده است بگو به ازای آن [رسالت] پاداشی از شما خواستار نیستم مگر دوستی در باره خویشاوندان و هر کس نیکی به جای آورد [و طاعتی اندوزد] برای او در ثواب آن خواهیم افزود قطعا خدا آمرزنده و قدرشناس است (23)

۶) محبت ثمره ایمان و عمل صالح

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾ مريم

کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند به زودی [خدای] رحمان برای آنان محبتی [در دلها] قرار می دهد (96)

شیخ چون شیر است و دلها بیشه اش کی شود دل فارغ از اندیشه اش

انواع محبت تقسیم بندی ۱

۱) محبت التذانی محبتی که پس از برطرف شدن نیاز از بین می‌رود

۲) محبت انتفاعی یعنی محبتی که بر خواسته از بهره برداریها و منفعتهای انسان می‌باشد.

این دغل دوستان که می‌بینی مگس‌انند گرد شیرینی

۳) محبت حقیقی محبتی است که برای نفس محبوب نه برای لذت یا انتفاع انسان

انواع محبت تقسیم بندی ۲

الف: محبت حقیقی

ب: محبت مجازی

انواع محبت حقیقی

(۱) محبت به خداوند

(۲) محبت به اولیاء خداوند

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهَ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَأَسْأَلَنَّكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمُوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿23﴾ شوری

این همان [پاداشی] است که خدا بندگان خود را که ایمان آورده و

کارهای شایسته کرده‌اند [بدان] مرزده داده است بگو به ازای آن

[رسالت] پاداشی از شما خواستار نیستم مگر دوستی درباره

خویشاوندان و هر کس نیکی به جای آورد [و طاعتی اندوزد] برای او

در ثواب آن خواهیم افزود قطعا خدا آمرزنده و قدرشناس است (23)

(۳) محبت به بندگان خدا

(۴) محبت به حقایق

انواع محبت مجازی

(۱) محبت به غیر خداوند

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ
آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يُرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ
جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿165﴾ بقره

و برخی از مردم در برابر خدا همانندهایی [برای او] برمی گزینند و
آنها را چون دوستی خدا دوست می دارند ولی کسانی که ایمان
آورده‌اند به خدا محبت بیشتری دارند کسانی که [با برگزیدن بتها به
خود] ستم نموده اند اگر می دانستند هنگامی که عذاب را مشاهده
کنند تمام نیرو[ها] از آن خداست و خدا سخت کیفر است (165)

انواع محبت مجازی

(۲) محبت به دشمنان خدا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمُودَّةِ ﴿1﴾ ممتحنه

ای کسانی که ایمان آورده‌اید دشمن من و دشمن خودتان را به دوستی برمگیرید [به طوری] که با آنها اظهار دوستی کنید

يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿28﴾ فرقان

ای وای کاش فلانی را دوست [خود] نگرفته بودم (28)

(۳) محبت به شهوات و هواهای نفسانی

زِينٌ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ
وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنُ

الْمُتَبِّ ﴿14﴾ ال عمران

دوستی خواستنیها [ی گوناگون] از زنان و پسران و اموال فراوان از زر و سیم و اسبهای نشاندار و دامها و کشتزار [ها] برای مردم آراسته شده [لیکن] این جمله مایه تمتع زندگی دنیاست و [حال آنکه] فرجام نیکو نزد خداست (14)

۱) طهارت وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ﴿108﴾ توبه

راه های جذب محبت

۲) تقوا فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿76﴾ ال عمران

از امام صادق (ع) پرسیده شد: تقوا چیست؟ ایشان فرمودند: ان لا يفقدك حيث امرك و لا يراك حيث نهاك. هر جا خداوند تو را فرمان داده است حضور داشته باشی و در جایی که نهیت کرده دیده نشوی.

۳) مجاهده تلاش و کوشش

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُومٌ ﴿4﴾ صف

در حقیقت خدا دوست دارد کسانی را که در راه او صف در صف چنانکه بنایی آهنین جهاد می کنند (4)

۴) احسان إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿195﴾ بقره ۱۹۵

۵) قسط إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿42﴾ مائده

۶) صبر وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿146﴾ آل عمران

۷) توکل إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿159﴾ ال عمران

از توجه شما سپاسگزارم